

T. G. Masaryk, njegovi življenjski pogledi in njihov vpliv na sokolsko gibanje

MILAN LIKIČ

T. G. Masaryk se je rodil 7. marca 1850 v Hodoninu na Moravskem. Izhajal je iz družine, katere socialni stan ni obetal najlepše prihodnosti.

Že v zgodnjem otroštvu se je spoznal s takratnim sokolskim gibanjem in njihovim načinom življenja: v drugem delu hiše, kjer je prebival, so imeli Sokoli svojo telovadnico. Danes je v tistem delu hiše, kjer je T.G. Masaryk preživel mladost, muzej.

Gre za podatek, ki je tudi raziskovalcem Masaryka v Sloveniji sorazmerno malo znan. Gre za podatek, ki je v Sloveniji prvič "z govornjeno besedo" javno predstavljen ravno na prvem simpoziju o sokolskem gibanju v Sloveniji. Masaryk se je torej s pojavom, vlogo in dejavnostjo češkega Sokola seznanil že v najzgodnejšem otroštvu in zanesljivo lahko trdimo, da je imelo ravno to obdobje zanj pomembno vlogo pri oblikovanju osebnosti, vrednot in stališč do Sokola.

Po končani gimnaziji je študiral na Dunaju in leta 1876 tam zagovarjal svojo doktorsko disertacijo na temo Platonovega pojmovanja duše, leto dni kasneje pa je postal privatni docent na dunajski univerzi.

Tudi v času, ko je živel na Dunaju in deloval kot poslanec v parlamentu, ni pozabil na sokolsko gibanje, pri čemer so mu pomagali tudi nekateri slovenski študenti, ki so takrat bili na Dunaju in bili prav tako člani Sokola. Menim, da gre za pojav, ki je še vedno veliko premalo oz. skoraj neobravnavan tudi v slovenskem zgodovinopisju. Vsekakor pa je Masaryk tudi v tem obdobju, tako kot v vseh ostalih obdobjih svojega življenja, sokolstvo dojemal in razvijal kot del svojega vsakdanjega življenjskega stila (česar ne moremo trditi za njegovega sina Jana Masaryka, ki je v kasnejšem obdobju uvajanja totalitarne sistema v Češkoslovaški republiki kot žrtev stalinizma tako tragično končal pomladi 1948).

Po izbruhu 1. svetovne vojne je zapustil Prago in odšel v Švico, v Zürich in se nastanil v hotelu Richmond. Tu je ustanovil *Zagranični revolucijski komitet* in v njem osebno skrbel za politično diplomatske stike z vladami antantnih držav. Tukaj se je dejansko rodila Češkoslovaška republika. Tu je Masaryk pisal tudi članke o češkem vprašanju za časopisa *Le journal* (Ženeva) in *La Gazette* (Lausanne). Tu je tudi sestavil svoj govor ob 500-letnici nasilne smrti velikega češkega reformatorja Jana Husa, ki se je pojavil skoraj 100 let pred Martinom Lutrom, kar je zanimiva koincidenca z razvojem češkega Sokola. Eno od sokolskih društev pred 2. svetovno vojno v Ljubljani se je imenovalo Tabor. Gre za ime, enako imenu češkega mesta, oporišča husitov. Danes v mestu Tabor obstaja muzej, ki ga je avtor teksta že večkrat obiskal, obisk pa priporoča tudi ostalim.

Posebno pozornost je Masaryk vseskozi namenjal tudi t.i. narodnostni filozofiji. Menil je, da je narodnostna filozofija znanost o življenjskem in svetovnem nazoru človeka. Že v času, v katerem je živel, je ugotovil, da poleg številnih integracijskih procesov, ki potekajo med različnimi narodi, obstaja pri vsakem narodu tudi želja po samobitnosti in neodvisnosti. To naj bi veljalo tako za majhne, kot za velike narode. Pri majhnih narodih naj bi bila ta težnja izražena še močneje. (Poglejmo le naš primer oz. skepso, ki je vseskozi prisotna pri vključevanju v evropske in širše integracije.) Že takrat je Masaryk pravilno trdil: narod, naj bo velik ali majhen, lahko prosperira le v

sodelovanju z drugimi narodi, v izmenjavi različnih vrednot in materialnih storitev. Sokolsko gibanje je T. G. Masaryk torej povezoval z narodnim vprašanjem.

Boj za obstanek vsakega naroda je po njegovem mnenju nekaj samoumevnega, pa tudi čustvenega, ko pa je samostojnost dosežena, mora čustva zamenjati razum.

Masarykova misel je za Čehe pomembna, ker podaja rešitev narodnega vprašanja. Zavedal se je, da razvoj nekega naroda ni mogoč brez upoštevanja zunanjih vplivov. Pri tem pa se je seveda težko odločiti, kaj sprejeti in kaj zavrniti, težko se je odločiti za odprtost v svet ali pa zapiranje za svoje meje.

S svojim delom je Masaryk nedvomno vplival tudi na slovenske Sokole. Velja poudariti, da je imel Masaryk z delom vodstva slovenskega Sokola tudi osebne stike in da je s svojo filozofijo ter s politično in s socialno usmerjenostjo vplival tudi na njihova stališča do nacionalne suverenosti in samostojnosti.

Morda bi veljalo omeniti, da je bila za Masaryka Sokol izrazito nadstrankarska zadeva, kljub temu da je ustanovil svojo Narodno socialistično stranko, katere številni člani so bili kasneje, med nacistično okupacijo takratne Češkoslovaške, pogosto zelo preganjani od nacistične oblasti. Na tem mestu naj omenim, da so v času med obema vojnama tudi v Sloveniji obstajali poskusi ustanovitve tovrstne stranke (kar je zopet nov izziv za slovensko zgodovinsko pisje).

Pomembno vlogo pri razvoju vsakega naroda naj bi imela tudi kultura, kamor je T. G. Masaryk prišteval tudi telesno kulturo, zajeto v zamisli in akciji sokolskega gibanja.

V tem času je bil Masaryk kljub številnim obveznostim in nalogam udeležen tudi pri številnih sokolskih dejavnostih, ne le kot prvi častni član, ampak, kot sem že omenil, s svojo življenjsko filozofijo. V tem je tudi Masarykova značilnost: v sovpadanju med njegovo splošno filozofijo in življenjskim prepričanjem, ki prikazuje Masaryka v vlogi pripadnika sokolske organizacije in gibanja.

Ravnokar omenjeni primeri zgovorno povedo, da je Masaryk resnično skupni imenovalec nekaterih bistvenih dogodkov, ljudi in izročil, povezanih s slovensko nacionalno identiteto. Poleg Plečnika, Mihajla Rostoharja, različnih skupin intelektualcev itd. lahko s T. G. Masarykom povežemo tudi nekatere predstavnike vodstva slovenskega Sokola.

T. G. Masaryk je Čehom ostal v spominu tudi zaradi svoje skromnosti in pripravljenosti prisluhniti vsakemu človeku, ne glede na status in položaj, ki ga je le-ta užival. To so bili njegovi študenti, vojaki, politiki in pa seveda njegovi poklicni kolegi, profesorji.

Prisluhniti pa je znal tudi preprostim ljudem, ki so se včasih nanj obrnili kar na ulici, med katerim od njegovih številnih sprehodov po Pragi.

Bil je tudi reden obiskovalec različnih sokolskih zletov. Sekcija za sokolske študije Društva T. G. Masaryk razpolaga s kopijami posnetkov Masarykovega obiska sokolskega zleta 1920, pa leta 1919 v Plznu, ena najbolj znanih fotografij pa je Masarykova fotografija na konju, kjer je skupaj z drugimi konjeniki - Sokoli. Fotografija sokolskega spreveda je bila posneta leta 1926.

Za Masaryka lahko rečemo, da je eden najpomembnejših predstavnikov t.i. evropske ideje, kar skuša s svojim delom razvijati tudi Društvo T. G. Masaryk danes v Sloveniji (v katerem deluje tudi sekcija za sokolske študije). V času, ko so velik del Evrope in češko soseščino preplavljale različne diktature, je bila Češkoslovaška demokracična in stabilna država, ena najrazvitejših na svetu, hkrati pa lep primer ekonomsko učinkovite socialne države. Ideja Sokola pa je ideja z izrazito evropskimi razsežnostmi, utemeljena na konceptu narodove suverenosti in posameznikove osebnosti.